

TARTALOM

Bevezető / 9

I. FEJEZET

Az államhatár, mint térbeli jelenség

1. A határok kutatása 11
2. A politikai határok definiálási problémái 14
 - 2.1. A "frontier" és a "boundary" - a határzóna és a határvonal 15
 - 2.2. A mentális határ 19
3. A határok funkciói és azok változása 23
4. A határtérség és a határon átnyúló mozgások 27
 - 4.1. Határ menti térség-határregió, határtérség-határon átnyúló régió. 29
 - 4.2. Az európai integráció szerepe a határtérségek jövőjében 31
 - 4.3. A határon átnyúló mozgások, interakciók. 33

II. FEJEZET

Városhálózat, vonzáskörzet és a határ

1. Városhálózat és a határ 39
2. A vonzáskörzet és az államhatár 42
3. Sajátos várostípusok a határok mentén 46

III. FEJEZET

Az államok, a szomszédsági környezet és a fővárosok átalakulása a Kárpát-medencében a modernizáció időszakában

1. Bevezetés 53
 2. Kárpát-medence téruralmi és állam történeti folyamatainak általános sajátosságai a magyarhonfoglalás előtt 54
 3. A "magyar korszak" államfejlődésének fordulópontjai 1867-ig 56
 - 3.1. Az államtér és a belső területi struktúrák változásai 1526-ig, a független magyar állam bukásáig 59
 - 3.2. A megosztott állam tér problémái, 1526-1699 63
 - 3.3. A Habsburg hatalmi térbe integrált magyar állam tér (1686-1867) 64
 - 3.4. Az Osztrák-Magyar Monarchia, mint modernizációs keret 67
 4. A szétszabdalt medence államfejlődése 71
 - 4.1. A szétesés bizonytalansága (1918-1920) 71
 - 4.2. Nemzetközileg legitimált struktúra 1920-1938 72
 - 4.3. Az ideiglenes, részleges újjárendezés részbeni nagyhatalmi garanciákkal 75
 - 4.4. A "lebegés" bizonytalanságai (1944-1947) 75
 - 4.5. A széttagolt Kárpát-medence a megosztott Európában 76
 - 4.6. A Kárpát-medence új állami struktúrája 1991 után 77
- Összegés 80

IV. FEJEZET

Városok és a közigazgatási terület-szervezés a Kárpát-medencében az I. Világháború utáni időszaktól az Európai Unióig

1. Bevezetés 83
2. Kisállami berendezkedés és közigazgatási területszervezés a két világháború közötti időszakban 87
 - 2.1. Magyarország 89
 - 2.2. Ausztria 94
 - 2.3. Csehszlovákia 95
 - 2.4. Románia 98
 - 2.5. Jugoszlávia 99
3. A hidegháborús időszak és az államszocialista korszak. 100
 - 3.1. A hidegháborús, független Ausztria Burgenlandja 100
 - 3.2. Közigazgatási területszervezés és város az államszocialista Magyarországon 101
 - 3.3. Csehszlovákia 106
 - 3.4. Jugoszlávia 107
 - 3.5. Románia 109
 - 3.6. Szovjetunió 113
4. A rendszerváltások utáni folyamatok 114
 - 4.1. Magyarország 118
 - 4.2. Ausztria 119
 - 4.3. Szlovákia 121
 - 4.4. Ukrajna 122
 - 4.5. Románia 123
 - 4.6. Jugoszlávia: véres összeomlás, elkülönült utódállami fejlődési utak. 125
5. Összegés 129

V. FEJEZET

Határváltozások és a határ menti városok a Kárpát-medencében a 20. században

1. A határok kijelölésének elvi háttere 133
2. A határ menti térségek életének rendezése 138
3. A határ menti városok helyzetének átalakulása 140

VI. FEJEZET

A városok átalakulása

1. A fővárosok helyzete 147
 - 1.1. Határon átnyúló, fővárosi-metropolisz térség (Bécs-Pozsony- Budapest) 152
2. A városállomány átalakulása a lakosságszám alapján a 20. században. 157

VII. FEJEZET

Szlovákia határ menti városai

1. Bevezetés 169
2. A Felvidék városai 1918 előtt. 170
 - 2.1. A Felvidék városai népesség szerint 173
 - 2.2. A Felvidék városai nemzetiségi összetétel szerint. 174
 - 2.3. A Felvidék városai a kereső népesség összetétele szerint 177
3. Szlovákia településrendszere 179
 - 3.1. Szlovákia városállománya 186
4. A (cseh)szlovák honfoglalás fontosabb lépései 188
 - 4.1. A népszámlálás mint a statisztikai szlovákosítás eszköze 188
 - 4.2. A városok mint a szlovákosítás fellegvárai 190
 - 4.3. A főváros kiválasztása 193
5. A (cseh)szlovák városépítés 197
 - 5.1. A városok mint az ipar fellegvárai 197
6. Szlovákia városai 1993 után 201
 - 6.1. A közigazgatás mint városhálózatot szervező rendszer 205
 - 6.2. A közlekedési rendszer és a városhálózat kapcsolata 207
 - 6.3. A gazdaság város fejlesztő szerepe 209
 - 6.4. Az oktatás mint városfejlesztő tényező 211
7. Városok a magyar-szlovák határ mentén 211

VIII. FEJEZET

Városok Kárpátalján

1. Bevezetés 217
2. A városfejlődés Ukrajna mai területén 220
3. Városok a mai Ukrajnában 229
4. A városok területi tagolódása 232
5. Kárpátalja városai 237

IX. FEJEZET

Városok a magyar-román határ mentén

1. Bevezetés 239
2. Az elcsatolt városok a román erőterben 243

X. FEJEZET

A vajdasági városok szerepe a szerb-magyar és a szerb-román határ menti kapcsolatok erősítésében (kiépítésében)

1. A szerb-magyar-román határ mente 249
2. A Vajdaság település- és városhálózata 252
3. A szerb-magyar határ menti kapcsolatok a kilencvenes évektől 257
4. A román-szerb kapcsolatok 260
5. Összegzés 262

XI. FEJEZET

Államhatár-változások és városfejlődés a mai magyar-horvát és a magyar-szlovén határ térségében

1. Bevezetés 267
2. Történeti földrajzi háttér: a határtérség uralmi viszonyainak folyamatos változásai 269
3. "Határterületi viták" a modernizáció időszakában 278
 - 3.1. A Határőrvidék körüli viták 278
 - 3.2. A Répás-kerület ügye 279
 - 3.3. A Muraköz problematikája 280
4. Város fejlődés a dualizmus időszakában 281
5. Városfejlődés a két világháború közötti időszakban 288

- 6. Az államszocialista korszak sajátosságai 291
- 7. A rendszerváltások után 298
 - 7.1. A szlovéniai szakasz 299
 - 7.2. A magyar-horvát határszakasz 303
- 8. Összegzés 309

XII. FEJEZET

Határon átnyúló ingázás, munkavállalás egy magyar-osztrák és szlovák-magyar példán keresztül

- 1. Bevezetés 313
- 2. A határon átnyúló ingázás 314
- 3. A határon átnyúló ingázás és a helyi munkaerőpiac 318
- 4. Munkaügyi együttműködések Ausztriával 320
- 5. A határ mentén élők az osztrák munkahelyeken 322
- 6. Az ingázás területi irányai 325
- 7. A munkavállalók jellemzői 329
 - 7.1. Engedéllyel és engedély nélkül munkát vállalók megoszlása 329
 - 7.2. Motivációk 332
 - 7.3. Az ausztriai munkahely megtalálása 334
 - 7.4. Nehézségek, diszkrimináció 335
- 8. Az ingázó munkavállalás a szlovák-magyar határtérségben 337
 - 8.1. A munkaügyi kapcsolatok története 341
- 9. Összegzés 342

XIII. FEJEZET

Határ menti városaink helyzete a 21. század elején

- 1. A településhálózat és a határ mentiség kapcsolódása 347
- 2. Határon átnyúló városi vonzáskörzetek, városi kapcsolatok. 353
- 3. Összefoglalva 360
- Irodalomjegyzék 361*